

Doc. Ing. Václav Maryška, CSc.,
plukovník Ing. Karel Urbánek, CSc.

K bezpečnostní politice České republiky

Narušením algoritmu rozvoje české bezpečnostní politiky, zcela ovládané po čtyři desetiletí sovětskou komunistickou ideologií a politikou Varšavského paktu, vznikl myšlenkově nepokrytý nebo zkreslený prostor, jehož důsledky se odrážejí v koncepčním myšlení dodnes. Toto poznání pak vymezuje dluh, který dnes společnost i armáda drazé splácí nevhodnou volbou koncepčních i transformačních kroků. V souladu s nově poznávanými souvislostmi se formují i vzájemné vazby a vztahy subjektů, účastníků tohoto procesu. Smyslem našich úvah je vytvářet nosný a aktualizovaný teoretický základ pro cyklické analýzy a tvorbu požadovaných koncepcí. Výstupní pravdivost předkládaných návrhů však prověří teprve jejich realizace.

* * *

Rychlému dosažení výsledků brání v českém odborném povědomí přežívající, osudově obecná a časově indiferentní Clausewitzova definice války, která aktualizovanou axiomatiku nahrazuje. Její obecnost mívá do všech směrů a vede k tomu, že ve funkci axiomatiky není schopna plnit její dvě základní role. Za prvé není schopna být efektivním směrníkem pro hledání nejkratší cesty vpřed a za druhé dovoluje účelově zdůvodňovat přežitou minulost.

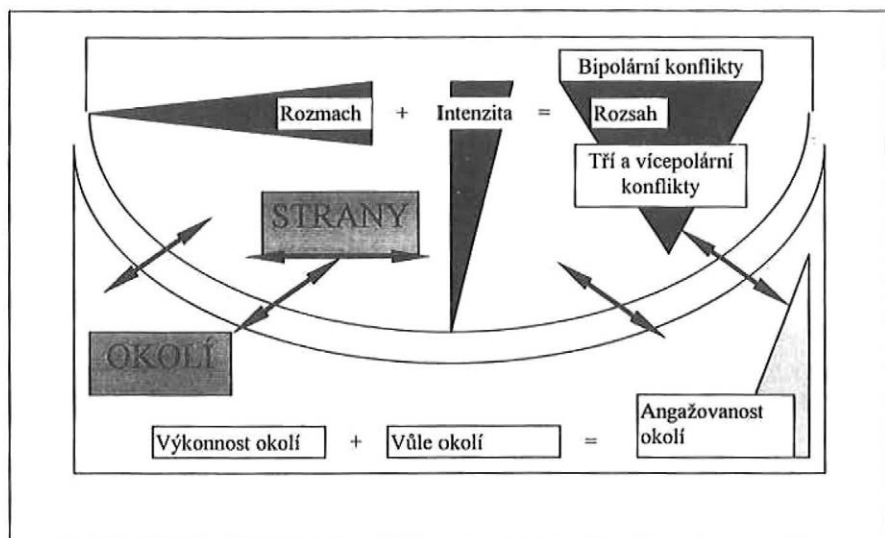
V této situaci pak není výjimkou necitlivě domé hromadění izolovaných skutečností, jejich neuspořádané řazení, vedoucí jen k popisným závěrům^{1/}.

Tradiční pojem „válka“ je příliš omezený, neboť vyhovuje jen představám o konfliktech v jejich „horké“ formě. Proto se jako vhodnější jeví obecnější pojem **nátlaťková aktivita**, zahrnující i jiné formy střetů, včetně jejich kombinací. Aktivita tohoto druhu je pak možné definovat jako: „*Střet skupinových, státních nebo aliančních, vyhrcoené protichůdných aspirací soupeřících stran, řešený v závislosti na cílech, které mají být dosaženy, a na vůli jejich realizaci prosadit způsoby a prostředky nevylučujícími až hromadné fyzické likvidace, hromadné materiálové škody a pro okolí neakceptovatelné bezpráví. Tedy prostředky a způsoby odlišnými od těch, kterými by situaci řešilo demokratické okolí sporu.*“

Z hlediska vnitřní dynamiky těchto aktivit pak platí, že čím větší je vybočení výchozích aspirací od **konsenzuálního etalonu**, tím výkonnější prostředky a způsoby ke své realizaci aktivuje. Úměrně s tím však klesá i vůle okolí tyto excesy tolerovat a roste jeho regulační aktivita. **Realizovaná skutečnost by pak měla být důsledkem výslednice aktivovaných sil (disponibilních potenciálů) nejen obou primárních aktérů, ale i aktivit okolí vstupujícího do sporu.**

Předností tohoto pojetí konfliktních situací je, že umožňuje nejen uspořádat reálně možné konflikty do spojitě škály počínající ojedinělými víceméně náhodnými vnitrostátními nebo mezistátními excesy a končící globálními střety světových koalic, ale umožňuje i na každém stupni této škály konfliktů rozlišit dvě reálně možné podoby každého z nich,

tj. jeho neomezenou a omezenou (redukovanou) formu, a současně rozpoznat příčinu tohoto již druhotného omezení ¹²¹.

Obr. 1: Základní parametry a vztahy v nátlakových aktivitách

Pokusme se oba druhy možných případů objasnit blíže:

I. V bipolárních (neomezených) konfliktech jsou oba primární protivníci limitováni jen svými subjektivními aspiracemi, aktivovatelnými prostředky a vůlí je použít, **neboť aspirace, prostředky i vůle okolí do konfliktu aktivně zasahovat, jsou ve své exekutivní roli nepodstatné (zanedbatelné)**. Příčinou neochoty zasáhnout může být nedostačující exekutivní výkonnost okolí, nedostatek jeho aspirací a vůle angažovat se, nebo neutralizovaná exekutivní výkonnost v důsledku protichůdných postojů „uvnitř“ okolí. V praxi zpravidla vždy půjde i o kombinace těchto primárních příčin.

Na tomto podkladě je možné rozeznat tři subpřípady neomezených střetů.

a) Dnes již klasický případ války velkého, koaličního, a tedy i globálního rozsahu, kdy exekutivní síla okolí je **nepodstatná**.

b) Případ, kdy se okolí přes svou dostačující exekutivní sílu z různých příčin neangažuje (probíhající střet je tedy jen *podmíněně neomezený*). Tato situace je typická především pro vnitrostátní konflikty „kontrolované“ mocenskými aktivitami státních institucí (viz případ Čechenska), dále pak cílově a technologicky „nevyjasněné“ počáteční fáze jak občanských (Albánie), tak mezistátních střetů (OOP, Izrael).

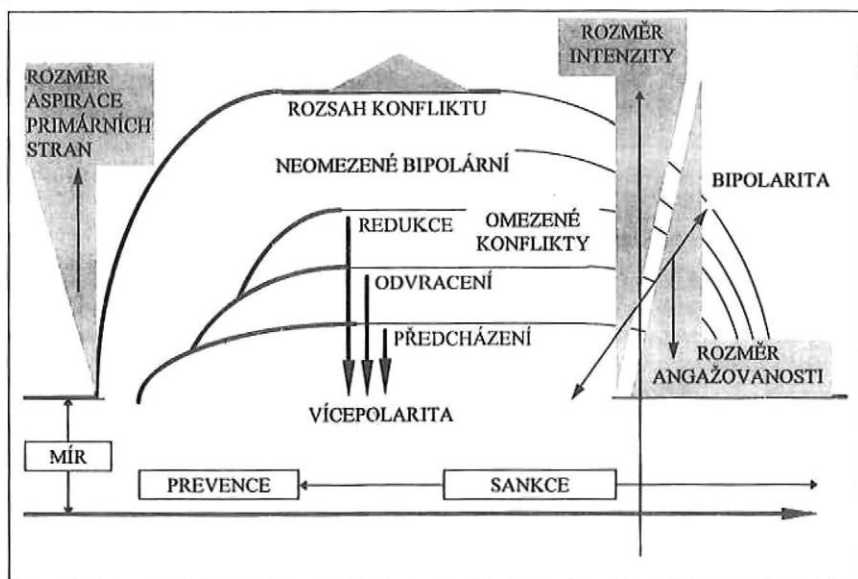
c) Případ, kdy okolí usiluje o revizi neakceptovatelných důsledků konfliktu po ukončení jeho vstupní fáze (válka v Perském zálivu).

Z podrobnějšího pohledu na tuto globální silovou soustavu je možné vydedukovat i další obecně platný poznatek o jejím chování:

A priori poznaná oboustranná výkonnostní dostatečnost (rovnováha) a tím spíše až nadbytečnost^{13/}, ať již vlastní nebo získaná podporou okolí, se stává nejen nepřekonatelnou bariérou vzniku konfliktu v horké formě, ale i velmi přesvědčivým ukazatelem iracionality snah o změnu tohoto stavu konfrontací studenou. Právě tento postulát zdůvodňuje úsilí středoevropských států vyřešit svou bezpečnostní situaci vstupem do NATO, neboť jen pod „jaderným, výsostně nadbytečným deštníkem“ této aliance mohou zajistit svou, jinak nedosažitelnou obrannou dostatečnost.

II. Druhým typem konfliktů jsou tři a vícepolární nátlakové aktivity. V těch jsou primární aktéři významně ovlivňováni a omezováni (regulováni) potenciálně dostatečně výkonným okolím (mocenským centrem). Do této submnžiny aktivit náleží skupinové vnitrostátní konflikty, aktivity usilující o státní převraty a omezené konflikty mezistátní.

Z dynamiky těchto omezených konfliktů vyplývá, že rozhodujícím atributem je dostatečně exekutivní výkonnost okolí, chápána ve vztahu k hrozbící nebo již probíhající formě konfliktu a jeho intenzitě. Historická zkušenost již dnes ukazuje, že regulační aktivity okolí sporů jsou účinné a vedou k prokazatelnému poklesu všech rozhodujících charakteristik konfliktů, tj. především jejich rozsahu, intenzity i počtu obětí vojsk i civilního obyvatelstva. S odkazem na tuto skutečnost je zřejmé jak důležité je, aby ČR docenila význam státní stability a účinnosti státní moci, především preventivními opatřeními v legislativě.

Obr. 2: Dimenze nátlakové aktivity

V závěru této části úvahy se pokusíme definovat tři základní postuláty české bezpečnostní politiky v podobě, která výše uváděnému pojetí odpovídá:

a) Česká bezpečnostní politika je realizovanou odpovědností státu za ochranu způsobu života, který si český lid demokraticky zvolil, a který je současně slučitelný s oprávněnými potřebami, zájmy a aspiracemi okolí ČR.

b) Národní bezpečnost je stav institucí, prostředků a způsobů jejich použití, vyjádřený schopností samostatně nebo v koalici zabránit vojenským útokům nebo nátlakům hrozcím státu zvenčí a neméně účinně zabránit vnitřní destabilizaci a erozi politických, ekonomických, sociálních a kulturních hodnot, které jsou podstatné pro akceptovatelný život v ČR.

c) Členství v nadnárodních institucích je recipročním závazkem ČR k odhodlání a připravenosti aktivně se podílet na společných mírotvorných a humanitních aktivitách.

V další části úvahy se pokusíme o konceptní a institucionální rozvinutí definice již jen **národní bezpečnosti**. Pro tento účel můžeme výše uvedenou definici obecně vyjádřit tak, že **institucionalizovaná bezpečnost** by měla disponovat takovými prostředky a způsoby jejich použití, které odvrátí, minimálně na úrovni obranné dostatečnosti, hrozby plynoucí z obou dříve uvedených podmnožin typových konfliktů.

Bezpečnostní fond v tomto rozsahu je pro ČR finančně dostupný a dlouhodobě provozně udržitelný pro určitou menší část škály konfliktů. Výchoziskem je dělba odpovědnosti a sdružování prostředků v koalici tak, že **koalice vylučuje ze svých povinností všechna ohrožení a konflikty, které je členský stát schopen řešit vlastními prostředky a zasahuje jen v případech, kdy je překročen smluvně určený rozsah konfliktu**. Z toho pak logicky vyplývá pro členský stát tento důsledek: Závislost členského státu na koalici je tím vyšší, čím nižší je jeho vlastní vojenská výkonnost, a tedy čím vyšší bezpečnostní doplněk si musí „kupovat“, nechce-li připustit nepřijatelně rizikovou situaci.

Proto je nutné v souladu s tím rozdělit škálu možných konfliktů na:

- Submnožinu ohrožení a konfliktů řešitelných jen vlastními silami státu, ale takovými prostředky a způsoby, aby nebyly překročeny **meze akceptovatelné pro okolí**. Je logické, že neakceptovatelné budou zpravidla vždy aspirace agresora. Vyvolané nátlakové aktivity okolí (omezení konfliktu) budou zpravidla vždy slučitelné se zájmy obránce.
- Submnožinu konfliktů a ohrožení řešitelných vždy jen společnými silami s koalicí, bez ohledu na to, zda primárním aktérem byla koalice nebo členský stát.

Toto rozdělení je možné jen za předpokladu, že jsme schopni věrohodně určovat jak **obránnou výkonnost státu**, tak **vojenskou výkonnost armády** ¹⁴⁾, což se zatím armádnímu vedení dostatečně nedaří. Je tomu tak proto, že vedení státu i armády minulých čtyřicet let tyto hodnoty určovat nejen nemuselo, ale ani pod přísnými sankcemi nesmělo, neboť nejen armádu, ale i národní bezpečnost jako celek určovalo velení Varšavského paktu.

Nové podmínky armády suverénního státu kategoricky vyžadují, aby vedení armády, a s ním i vedení spolupracujících bezpečnostních institucí, bylo kontinuálně (prakticky postupně pro volené časové transformační intervaly) schopno řešit a vyřešit základní optimalizační úlohu. Ta spočívá v hledání požadované **perspektivní armády** odvozované

z jejího aktuálního stavu, pořiditelné za limitované finance, uvolnitelné pro daný časový interval a vykazující na konci každého plánovacího cyklu **maximální vojenskou výkonnost**.

Ze škály možných konfliktů i z předcházejících úvah je zřejmé, jak důležité je, aby členský stát vstupoval do zvolené bezpečnostní soustavy s armádou maximálně výkonnou, ale schopnou se stejnou výkonností jednat i v osamocení.

Ve vztahu ke koaličně řešitelným ohrožením je možné konstatovat, že účast, podíl i místo ČR v koalici jsou záležitostí dnes víceméně rozhodnutou, a je jen otázkou času, kdy dojde k jejich naplnění v podobě plnohodnotného členství v NATO.

K existujícímu tříbení názorů na smysluplnost NATO, na nutnost jeho existence a na jeho možné změny je pak nutné zdůraznit tyto, pro rozhodování významné skutečnosti:

- ▲ Nezměnitelný a stále se prohlubující euroasijský charakter a rozměr Ruské federace (RF) nutně vyžaduje i transatlantický rozměr NATO.
- ▲ Vojenský potenciál RF klesl rozpadem Varšavského paktu jen nepodstatně, a navíc jen v konvenčních zbraních, a zůstává, i ke škodě samé federace, ve své nadbytečnosti a ekonomické neúnosnosti zachován.
- ▲ Předpokládané vstupy především středoevropských států do NATO jsou nejen jejich nezadatelným právem, ale přispějí i ke stabilizaci bezpečnostní situace v Evropě. To proto, že mohou vést jen k oprávněnému zvýšení vojenské odolnosti západo- i středoevropských států vyjmutím jejich území ze sféry vlivu RF, nastolené rozdělením Evropy postavením vojsk na konci druhé světové války. V žádném případě nepovedou, ve vztahu ke stávajícímu vojenskému potenciálu RF, ke zvýšení nadále existující nedostatečné vybavenosti této části Evropy pro útok.
- ▲ Předpokládané členské změny NATO jsou proto i zdůvodněně deklarovány jako primární bezpečnostní zájem evropského Západu, a teprve jako sekundární zájem i USA, neboť poměr sil uvnitř Evropy (chápano být jen ve vztahu k evropské části RF) je pro evropský Západ nepřijatelně nevýhodný a vyvolává západoevropskou závislost na USA.
- ▲ Naproti tomu současné snižování vojenské přítomnosti USA v Evropě je velmi poučným, obecně platným důsledkem **změn na poli vojenské technologie**. K těmto technologickým změnám se pro jejich význam i pro AČR vrátíme v další části článku. Zde na tomto místě je však důležité zdůraznit, že vedou ke snižování, nikoliv ke zvyšování počtů amerických jaderných zbraní na evropském kontinentě.

Na základě těchto skutečností je proto možné s vysokou pravděpodobností očekávat postupnou realizaci těchto strategií NATO:

a) NATO se bude snažit, minimálně pro první třetinu 21. století, zachovat svůj transatlantický rozměr s pevnou účastí USA a Kanady.

b) NATO bude usilovat o posílení bezpečnostní integrity evropského Západu a o posílení jeho vojenské odolnosti rozšířením členské základny o státy nejen střední, ale i východní Evropy s cílem snižovat existující závislost na USA.

Z programově politického a bezpečnostního hlediska je nutné v těchto nosných tendencích rozpoznat a pochopit snahu o rozlišení nově se formujícího partnerství pro možnou válku a paralelně formovaného Partnerství pro mír, delegovaného postupně do

kompetence pevněji organizované a pro tento účel potřebnou exekutivní silou dotované OBSE. To proto, že jen souběžná existence obou vzájemně nezastupitelných institucí může zabezpečit dostatečnou obranu Západu při existující obranné dostatečnosti Východu, a současně umožňovat jejich demobilizační sbližování.

Vojenské umění a technologie

Predikčně náročnější je hledání bezpečnostní koncepce ČR pro druhou submnožinu „dozorovaných“, a proto vždy omezených konfliktů, které by měly ČR i AČR řešit ve vlastní režii nebo jen se „studenou“ (především informační) podporou koalice.

I v tomto případě jde o náročnou optimalizační úlohu, kterou ale musí bezpodmínečně vyřešit samo vedení armády v mezích vládou stanovených nepřekročitelných limitů, kterými jsou:

- Státem vydělené (dispoziční) finanční prostředky na tento účel s přesným harmonogramem jejich čerpatelnosti ve stanoveném transformačním intervalu (když ve vydělených prostředcích nejsou logicky zahrnuty výdaje na úhradu členství v koalici).
- Pevně vymezená ta část prostředků (výzbroje) armády, která transformační interval „přežije“ a vstoupí spolu s nově hledanými a nalezenými doplňky do nové, výstupní sestavy.

Nová koncepce pak musí respektovat tyto obecné vývojové tendence:

1. Civilizační pokrok vybavil i horké aktivity až na strategické úrovni dostatečně výkonnými, nejadernými zbraňovými systémy. Tento krok vyvolal v novodobé historii již čtvrtou zásadní změnu ve způsobech vedení vojenských aktivit a z toho plynoucí, neméně významnou změnu v postavení a dělbě úkolů základních druhů vojsk v bitvách a operacích.

Jak je známo, první světová válka disponovala jen taktickými systémy. Druhá světová válka již systémy operačními. Strategické systémy by byly nejen charakteristickým znakem eventuální třetí světové války, ale již dnes jsou charakteristickým prostředkem vedení i omezených válek novodobých^{15f}.

V rozhodující roli se v tomto vývoji postupně střídala v první světové válce pozemní vojska (pěší divize), ve druhé světové válce vševojskové operační svazy (fronty, skupiny armád), zahrnující i letectvo. V poválečné etapě (1950-1975) převzaly rozhodující roli již ryze strategické, a proto do operačních svazů nezačlenitelné, a tedy autonomní raketo-jaderné systémy (SSSR), nebo v USA prozíravěji společné systémy raketové a letecké. Konečně v závěru století tuto roli přejímají systémy dalekonosných, vysoce přesných zbraní nevyžadující, díky své přesnosti, jadernou municii. A byla to právě tato vlastnost, která umožňuje vždy racionálněji uvažujícímu okolí aktivně vstupovat do hrozících i probíhajících primárních konfliktů jako redukční činitel.

2. Poprvé v historii vystupuje jako reálný požadavek využít vysokou a současně lehce dělitelnou výkonnost nových systémů k redukci konfliktů a nikoliv jejich eskalaci. Tato nová priorita nekompromisně vyžaduje vyloučit energeticky neefektivní (na oběti bohaté) operace pozemních svazů, vedené plošně manévrem a palbou a nahradit je operacemi

přesných paleb vedených proti cílevědomě vybíraným cílům, s přiměřenou intenzitou palebných aktivit¹⁶¹, kdekoli na území protivníka a po celou dobu trvání konfliktu.

K dostatečně hlubokému poznání podstaty a přínosu této nové technologie je vhodné uvést, že základní prvek technologie dřívější, frontová, ať již útočná nebo obranná operace, mohla být vedena vždy jen na území jedné, v dané chvíli se bránící strany, byla zahajována známou palebnou přípravou, pokračovala průlomy obranných pásem a rozvíjením úspěchu rychlými tankovými skupinami. Po přeskupení a obnově sil byl tento technologický krok vícekrát opakován až k dosažení konečného strategického cíle (vítězství).

Dnes je tato technologie postupných kroků střídaná technologií návazného působení, tj. **strategickou bitvou zahajovanou dostatečně dlouhodobou palebnou fází** vedenou proti cílům na celém území protivníka se záměrem zlomit jeho organizovanou obranyschopnost a vytvořit podmínky pro finální, v této fázi již vševojskové aktivity, k zajištění a využití dosaženého strategického úspěchu.

Pro ČR proklamující obranu jako výhradní způsob řešení konfliktních situací je v této souvislosti podstatné, že zcela symetricky (zrcadlově) může postupovat i obránce povýšením své dřívější problematické „protipřípravy“ na výkonnostně srovnatelné „palebné údery“, vedené shodně do celé (dostatečně velké) hloubky území agresora. Popisovaná technologie dalekonosných, vysoce přesných paleb zcela ruší jak technický, tak operační handicap obrany vůči útoku a staví ji na jeho zcela srovnatelnou úroveň.

Obránce nejen nemusí organizovat, a za cenu nezměrných obětí vojsk i občanů hájit, souvislý obranný val zabraňující útočníkovi probít se k rozhodujícím cílům, ale *nabízí mu možnost výkonnostně rovnocenné odvety realizované přímo na území agresora, což tradiční pozemní boj neumožňoval.*

V souvislosti s tím je nutné si uvědomit, že agresor zpravidla chce na obránci něco získat a nesmí to proto svou palebnou činností zničit. Dále bude nucen na území obránce i vstoupit a musí proto při palebné činnosti preferovat ničení protistojících vojsk. Naproti tomu obránce nemusí brát na tato omezení zřetel a cíle svých paleb může vybírat svobodněji, což vede, má-li ovšem dostatečně výkonný ofenzivní palebný podsystém a dostatek informací, k jeho výraznému zvýhodnění.

Dalším významným přínosem těchto změn je zvýšená průhlednost radikálně zjednodušených konfliktů. Tím je umožněna jejich analýza a modelování. **Proto je nutné a neodkladné, dostatečně průkaznou metodou, porovnat operační výkonnosti vojenských vzdušných sil (letectva a PVO AČR v perspektivní podobě) na straně jedné a pozemních vojsk v pojetí GŠ AČR na straně druhé, a tak s konečnou platností rozhodnout roky trvající spor.**

K obvyklé námitce zastánců pozemních vojsk, že takové srovnání není možné je třeba vstřícně namítnout, že na tomto porovnávání je založen sovětský operační předpis Oper-51-1 v AČR desítky let užívaný a uznávaný. Z dnešního pohledu má tento předpis dvě závažné chyby. Za prvé pracuje s prostředky a strategiemi padesát let starými, a za druhé neuvádí metodu, na jejímž základě byl zpracován. Dnes však jsou plně dostupné jak potřebné vstupní konstanty, tak efektivní metody a jedinou překážkou je přežívající nechuť tuto jistě náročnou úlohu vyřešit.

Nicméně je nutné zdůraznit, že jen její výsledek může ukázat **kolik a jakých prostředků letectva a PVO se výkonnostně vyrovná armádnímu sboru.** K očekávatelnému výsledku je vhodné poznamenat, že zatím na půdě AČR provedené, bohužel i ve srovnání s pracemi

z let 1965 až 1968 v rámci normalizace spálenými, rozsahově omezené analýzy signalizují, že odpověď, nejenže až zdánlivě neuvěřitelně vyzní ve prospěch letectva a PVO, ale odhalí i jediné možnou cestu ke kvalitě a minimalizaci armády¹⁷¹.

Ve vztahu k AČR a jejím potřebám není těžké rozpoznat, že armádní vedení trvá na rozhodující roli pozemního vojska a uvedené argumenty uznává zčásti. Na základě toho logicky degraduje letectvo i PVO na pomocné prostředky přímé podpory, čímž především letectvo zbavuje možnosti uplatnit strategicko-operační pružnost, pohotovost a především dostatečný dosah a imponující výkonnost.

Společným důsledkem těchto postojů je, že vedení AČR udržuje kromě jistě potřebných vojsk obrany státního území a brigády rychlého nasazení, další dva problematické, nákladné a nadpočetné armádní sbory a nemá zřetelně konstituovaný strategicko-operační ofenzivní systém dalekonosných vysoce přesných zbraní, tj. v poměrech AČR dostatečně výkonné stíhací bombardovací letectvo jako **autonomní podsystém**.

Vycházejíce z těchto rozporných premis, je možné celou úvahu uzavřít tím, že požadované analýzy konfliktních modelů by měly dospět:

① K upřesnění skladby a počtů autonomní ofenzivní strategicko-operační složky vojenského letectva jako **nové rozhodující složky AČR**. Pro tuto službu je vhodné zvolit v první fázi výstavby letouny domácí výroby typu L-159 C. Teprve tento základ postupně doplňovat o zdůvodněný a ekonomicky dostupný počet letounů nadzvukových.

② K vyřešení místa, počtů a úlohy vrtulníků v sestavě AČR. Tato záležitost závisí na vyřešení problematice pozemního vojska. Je třeba si uvědomit, že bojový vrtulník je vysoce účinnou (výkonnostně vícenásobnou) alternativou nejen tanku, ale i **protitankového prostředku ve vysoce mobilní podobě**.

③ Ke zdůvodněnému uznání nutné redukce nadpočetných pozemních vojsk. To však vyžaduje od základu nově definovat jejich úlohu a způsoby použití v celoplošném systému obrany státního území a na něm rozmístěných strategických cílů, zahrnujících jak základní vojska obrany, tak specializované brigády pro rychlý manévr a efektivní reakci na nepředvídatelné (zvláštní) situace. K tomu je nutné zdůraznit, že jde o nejpřevratnější, ale zatím nejméně analyzovanou a zpracovanou změnu ve vojscích AČR.

④ K vyjasnění potřeby významnějšího zastoupení stíhačů v PVO. To proto, že moderní (zde již nutně nadzvukový) stíhač v sobě slučuje vlastnosti vysoce mobilní raketové lafety dalekého dosahu a autonomního systému průzkumu vzdušné situace i v malých výškách. V rámci toho by měla být vyjasněna **možnost alternativního využití jednoho univerzálního typu letounu**, jak v ofenzivní složce letectva, tak v PVO, ovšem s plným důrazem na všechny personální i technicko-materiální aspekty takové alternace.

⑤ K definování nového systému logistiky, pracujícího na mobilizačním principu převoditelnosti civilních institucí pod profesionální vojenskou správou a řízením v závislosti na ohrožení.

* * *

Nová bezpečnostní koncepce ČR, respektující civilizačně humanizační imperativ konflikty v jejich horké podobě odvracet, vyžaduje vyřešit i zdánlivý paradox vyplývající

z potřeby nákladné, funkčně výkonné, ale pro přímé nasazení nepředpokládané armády. I tento problém musí AČR vyřešit v podobě investiční návratnosti cestou:

- pružné spolupráce vedení armády s vedením energetického systému státu, se zdravotnictvím, pořádkovou a dopravní policejní složkou, s protipožárními a povětrnostními institucemi,
- cílevědomého prohlubování občanské a polytechnické přípravy branců pro povojnový život a vojáků opouštějících vojenskou službu v aktivním věku,
- cílevědomé spolupráce s průmyslem, především leteckým a elektrotechnickým, v úloze jejich zkušební základny,
- cestou účasti armády na minimalizaci dopadů rozsáhlých hospodářských a dopravních katastrof,
- cestou účasti armády na minimalizaci škodlivých účinků přírodních katastrof,
- cestou využívání armády při neutralizaci rizik vyplývajících z narušení životního prostředí a k jeho monitorování,
- cestou začleňování vybraných kontingentů armády do humanizačních a pořádkových akcí nadnárodních institucí, tj. do akcí nespadajících do standardních vojenských aktivit v rámci obrany státu a aliance.

Některé z těchto aktivit nejsou pro AČR nové. Nová však musí být jejich cílevědomá personální, tematická a organizačně materiální propracovanost a zajištěnost.

Závěrem je třeba uvést, že podstatná část zmiňovaných problémů byla a je podrobněji řešena i v jiných pracech autorů, zpracovaných v minulých letech ve prospěch velení AČR.

Poznámky k textu:

^{11/} Viz závěrečná zpráva Ústavu mezinárodních vztahů: Bezpečnostní politika ČR, Praha 1996, které se právě tohoto finálního zhodnocení nedostalo.

^{12/} Primární rozsah konfliktu (jeho místo na příslušné škále) je důsledkem rozsahu výchozích aspirací (cílů) vytyčených základními aktéry.

^{13/} Ve spojení s úvahou o možném jaderném charakteru konfliktu daného typu je „výkonnostní (ničivá) nadbytečnost“ jev zcela samozřejmý.

^{14/} **Obranná výkonnost státu** (jeho disponibilní obranný potenciál) je schopnost způsobit protivníkovi v horké formě konfliktu ničením (palbou) nebo neutralizací (obsazením) jeho akčních zdrojů (cílů) pokles jeho ofenzivní činnosti, pokles jeho akční odolnosti, a tak omezovat až zastavit organizovanou reprodukci všech podstatných funkcí státu. Ve studených formách aktivit je narušována především schopnost vyvážené reprodukce protivníkovy potenciálu. Cílem diplomatických aktivit (nót) je účinné varování protivníka. Má-li být toto varování účinné, musí být podloženo explicitní vůlí studené nebo i horké formy aktivit v případě neúčinnosti nóty použít. **Vojenská výkonnost armády** je rozhodující složkou obranné výkonnosti státu a vyjadřuje především produktivitu jejích aktivit horkých forem.

^{15/} Viz válku v Zálivu, kde byly konvenční strategické systémy jejími přímými realizátory. Ve válce v bývalé Jugoslávii se velmi účinně uplatnily jako „exekutivní a omezující“ síla okolí.

^{16/} Požadovaná intenzita palebné aktivity rozhoduje, na základě operačních vlastností použité zbraně, o počtu zbraní potřebných ke splnění úkolu. To při výběru zbraní preferuje např. vícenásobně použitelné letouny před raketami.

^{17/} Vševojskový boj je boj pásmový a etapový. Dělí čas, prostor, a proto i cíle. Strategický úder je globální, nedělí ani čas, ani prostor, a cíle vybírá efektivně z celku a v souladu s cílem konfliktu. Proto je vícenásobně výkonnější a úspěšnější.